

12.5.2022

Sisäministeriö

Lausunto esitysluonnoksesta laiksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi otsikkoasiassa. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia hätäkeskustoiminnasta, turvallisuustutkintalakia, konsulipalvelulakia ja pelastuslakia. Esityksellä muutettaisiin hätäkeskustoiminnasta annetun lain säännökset henkilötietojen käsittelystä vastaamaan EU:n yleistä tietosuojasetusta. Esityksessä selkeytettäisiin Hätäkeskuslaitoksen ydintehtäviä sekä myös avustustehtäviä ulkoasiainhallinnolle sekä Onnettomuustutkintakeskukselle. Hätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä ja muiden viranomaisten avustamisesta säädettäisiin tarkkarajaisesti valtioneuvoston asetuksessa hätäkeskustoiminnasta. Valtioneuvoston asetus on tarkoitus antaa niin, että se tulisi voimaan yhtä aikaa esitettyjen lainmuutosten kanssa.

Hallituksen esitysluonnos valmisteltiin sisäministeriössä virkatyönä. Työn tukena on ollut asetettuna työryhmä. Valtiovarainministeriö ei osallistunut työryhmävalmisteluun.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2023 alussa. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 16, 16 a ja 20 - 22 § on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

Valtiovarainministeriön lausunto

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen (ehdotus hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta) 1 momentissa säädettäisiin, että lakia sovellettaisiin henkilötietojen käsittelyyn hätäkeskustoiminnassa, kun henkilötiedot muodostavat henkilörekisterin. Lakiehdotus ei sisällä henkilörekisterin määritelmää eikä sovellettavaksi tulevassa muussa sääntelyssä ole määritelty henkilörekisterin käsitettä. Soveltamisala on tästä syystä myös tiedonhallinnallisesti epätasällinen.

Hallituksen esityksen luonnoksen 1. lakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin mukaan ”Hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen saa käsitellä henkilötietoja vain, jos se on tarpeen hätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi.” Hallituksen esityksessä tulisi perustella painavilla syillä, miksi laissa säädettäisiin kansallisesti asiasta, joka asiallisesti

tarkoittaa EU:n tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan a ja c alakohdissa säädettyä tarpeellisuusvaatimuksen toteuttamista henkilötietojen käsittelyssä.

Hallituksen esityksen luonnoksen 1. lakiehdotuksen 16 a §:n 3 momentin mukaan Häätäkeskuslaitos vastaa häätäkeskustietojärjestelmästä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) mukaisesti. Ehdotuksesta ei ilmene, miten tiedonhallintalaissa säädetyt vastuut ja velvollisuudet jakautuvat Häätäkeskuslaitoksen ja tietojärjestelmää käyttävien viranomaisten välillä. Tällainen täsmentäminen on tarpeellista, jotta viranomaisten velvollisuuksia ja toimivaltasuhteita koskeva sääntely olisi selkeää.

Hallituksen esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksen 17 §:n 1 momentin mukaan "Pelastustoimi, poliisi ja sosiaali- ja terveystoimen viranomainen, Rajavartiolaitos ja Häätäkeskuslaitos saa käsitellä häätäkeskustoiminnassa sekä häätäkeskuspalvelujen ja kiireellisten ja muiden tukipalvelujen tuottamisessa seuraavia viranomaisen laissa säädettyjen tehtävien kannalta tarpeellisia tietoja".

Säännöksessä toistetaan jo 16 §:n 1 momentissa ehdotettu tarpeellisuusvaatimus. Lisäksi on syytä kiinnittää huomiota siihen, että hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät koostuvat viranomaisista. Tästä syystä käsittelyoikeus tulisi osoittaa pelastustoimen sijaan "pelastustoimen viranomaiselle".

Tosin lakiehdotuksessa käytetään myös "pelastusviranomaisen" käsitettä. Pykälästä ei myöskään ilmene, mitä tietoja on oikeus käsitellä. Lisäksi luettelo viranomaisista yhdistettynä luetteloon käsiteltävistä tiedoista jättää epäselväksi, kenellä on oikeus käsitellä ja mitä tietoja sekä tarkoittaako tietojenkäsittelyä koskeva sääntely myös tietojen luovuttamista viranomaisten välillä. Jos sääntelyn tarkoituksena on tietojen luovuttaminen viranomaisten välillä, tulisi sen täyttää perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön vaatimukset. Laissa on säädettävä selkeästi, onko tapauksen mukaan kysymys tiedonsaantioikeuksista tai tietojen luovutusoikeuksista sääntelystä salassapitosäännösten estämättä.

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 20 §:stä ei ilmene, kuka päättää tietojen antamisesta tietojärjestelmästä eikä toisaalta tiedonsaantioikeutta ole kaikilta osin sidottu "tarpeellisuuteen" tai "välttämättömyyteen", kuten perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa lausuntokäytännössään edellyttänyt.

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 21 § on ilmeisen tarpeeton, koska tietojen saannin tulee perustua tiedonsaantioikeuteen. Häätäkeskuslaitoksella on julkisuuslaissa ja tiedonhallintalaissa säädetyin perusteilla oikeus luovuttaa tiedonsaantioikeuksien perusteella tietoja rekisteristään/tietovarannostaan viranomaisille.

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 22 §:ssä on ehdotettu säädettäväksi tietojenkäsittelyn toissijaisista käyttötarkoituksista. Käsittelyoikeutta ei ole rajoitettu välttämättömään eikä toisaalta ole säädetty suojakeinoista, joita noudatetaan, kun tietoja käsitellään toissijaisiin käyttötarkoituksiin.

Säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään julkisen hallintotehtävän antamista yksityiselle neuvonnan osalta. Argumentteina on käytetty eduskunnan oikeusasiamiehen antamaa vanhaa ratkaisua sekä professori Olli Mäenpään yli 15 vuotta sitten antamaa lausuntoa. Säätämisyjärjestysperusteluissa tällaisten argumenttien esittäminen ei ole tarpeellista, jos perustuslakivaliokunta on lausunut asiasta erikseen. Tässä tapauksessa perustuslakivaliokunta on arvioinut neuvontavelvollisuutta julkisena hallintotehtävänä lausunnoissaan PeVL 11/2006 vp ja PeVL 20/2006 vp.

Esityksellä arvioidaan olevan mahdollisesti taloudellisia vaikutuksia aiheutuen hätäkeskustietojärjestelmä Erican muutostarpeista. Kustannusvaikutukset riippuvat kuitenkin hätäkeskustietojärjestelmään vaadittavien muutosten toteutustavoista ja rekisterinpitäjien tosiasiallisesta määrästä. Säädösehdotukseen sisältyvistä henkilötietojen rekisterinpitäjyyteen liittyvistä muutoksista voi myös aiheutua tarpeita viranomaisresursointiin.

Tiedonhallintalain mukaisesti Hätäkeskuslaitos vastaa tiedonhallintayksikkönä hätäkeskustietojärjestelmän lokirekisteristä ja esityksen mukaan rekisterinpitäjillä on oikeus oman toimialansa lokitietoihin, jotta ne voivat valvoa rekisterinpitäjän velvoitteita ja henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta. Lokirekisterin käytönvalvonnan työkalu on käytössä tällä hetkellä vain Hätäkeskuslaitoksella.

Mahdollisesta rahoitustarpeesta tulee päättää normaaliin tapaan julkisen talouden suunnitelman ja valtiontalousarvion valmistelun yhteydessä ja mahdollinen lisärahoitustarve hoidetaan lähtökohtaisesti myönnetyn rahoituksen puitteissa uudelleenkohdennuksin.

Esityksen vaikutukset talousarvioon ovat vielä osin epävarmoja. Vuosia 2023-2036 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa osoitettiin 350 000 euroa vuodelle 2023 Hätäkeskuksen toimintamomentille 26.30.02 Hätäkeskuksesta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muutokseen. Jatkovuosille osoitettiin 65 000 euroa pysyvää rahoitusta HE:hen liittyvästä rekisterinpitäjien lisäyksestä aiheutuvaan htv-tarpeeseen. Luonnoksen mukaisesti esitys tulee valmistella vuoden 2023 talousarvioesitykseen liittyvänä budjettilakina.

Luvussa 11.2 on todettu, että esityksen määrärahatarpeet käsitellään vuosien 2023-2026 julkisen talouden suunnitelman käsittelyn yhteydessä. Tässä yhteydessä voisi myös todeta, että mahdolliset myöhemmin selviävät lisäresursointiesitykset käsitellään osana vuosien 2024-2027 julkisen talouden suunnitelmaa.

Osastopäällikkö,
budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/6121/2021-VM-38

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: